

Zabálócsütörtök, farsang farka

A farsang három napját megelőző héten csütörtökön – aminek torok-, zsíros-, kövér-, vagy Szeged környékén zabálócsütörtök a neve, már csak az idősök ajkán él – még megterheltek eleink a hasukat nehézségekkel. Ittak rá bört, a férfiak naponta több tömés pipadohányt is elfüstöltek, sőt, mellé bújtak asszonyuknak a dunna alatt.

A húshagyók sem voltak igazán hús és zsíros kosztok nélküli napok mindenki számára. Főként a katonaviselt legények törték meg ezt a sokszáz éves, bójtkezdő hagyományt. Ám az idősök, és főként a fiatalság – közöttük a gyerekek – szigorúan alkalmazkodtak az elődeiktől jussolt szokáshoz. Ugyanis a kövércsütörtököt követő péntek már eleve böjti nap. A rávaló szombat a húshagyószombat, majd azt követte a húshagyó három napok: a vasárnap, a hétfő, és a kedd, amely napok egyúttal régen a farsangháromnapok nevet is viselte.

Talán nem árt, ha megjegyezzük, hogy hajdani szögedi népünk egy esztendőben három alkalommal is farsangolt. A nagyfarsang Vízkereztől Hamvazószerdáig, a zöld-, vagy bárányfarsang húsvétől pünkösdig, majd az ősi kisfarsang Szent Mihálytól Katalinig tartó, lakodalmazásra és bálozásra való idő volt.

Talán máris érzékelhető, hogy ezek a zajos mulatozással, olykor féktelen eszem-iszomságokkal is együtt járó alkalmak az egyházi jeles napok – a karácsony, a húsvét, és a pünkösöd – közé esnek: azokat szétválasztják, illetőleg (talán) összakapcsolják. És így kerek a naptári esztendőnk. Még akkor is, ha az egyház – szilajlása miatt – nem szerte a farsangokat, ám kialakulásuk már meg nem akadályozhatta.

Megemlítjük még, hogy a farsang szó bajor-osztrák eredetű, és mulatozást jelent, amelyet ebben az alakjában 1238-ban jegyeztek föl nálunk legelőször. És mi sem természetesebb, hogy a főurak udvari lakomáit tisztelték meg a szóval, de nagyon hamar terjedt a polgárság,

majd pedig a parasztság körében is.

Amíg a polgárság, és az iparosság megőrizte az eredeti formáját, addig a parasztság sajátos változtatásokkal kapcsolta össze tilalmaival, vagy éppen – olykor – elszabadult szilajkodásokkal; arra vigyázva, hogy durvaságba ne essenek soha.

Farsang vasárnapján és keddjén a falu korcsmáinak báltermei fiatalokkal teltek meg, miután a vecsernyének vége volt. Hajnalig is mulattak. Kedden az idősök számára rendezett a kocsmáros, és néhány tehetős gazda párosbált. A húshagyókeddi bált éjjel tizenegy órakor „szétharangoztatta” a pap, mire mindenki hazament. A lányok is, meg a legények is pihentek egy kicsit, hogy a hajnali játékos, félűző-tavasváró eseményeket élvezni tudják. Alig derengt, amikor a legények az egyikük udvarában már előkészített, nagyobb fagyökeket kötelekkel fölkantároztak. Nótaszóval húzták lányos háztól lányos házig. Egy legény papnak öltözött, arcát bekormozta. Kezében kormos aljú bográcsot cipelt, amelynek az aljáról újjával levett egy kis kormot. Aki újjába került, annak keresztet írt a homlokára: möghamvazta. Katonaviselt legények rezessel kísértették magukat. „Olyan öreglegényök húzták a tuskót, akik kimaradtak a farsangból; akik nem tanáltak még asszony-nak valót. De – az anyám mondotta – valamikor lányok is befogták magukat a tuskó elébe. Nevettek, de húzták, még kiabáltak is: Húshagyó, hun vagyó: engömet lánnak hagvó?”

Egy-egy Szeged környéki faluban, de tudtommal a tannyalilag egyes részein is – több tuskóhúzó legénybanda is szórakozott így. De csak a mise kezdéséig. A hamvazkodáson mind részt vettek. Azt követően elcsöndesedtek. Nem zajoskodtak, sőt, a nehéz kosztoktól is tartózkodtak, hiszen Hamvadószerdával kezdetét vette a nagyböjti időszak, a negyvenbűt. Igaz, a rávaló csütörtökön délelőtt még megették a zsíros maradékokat, amely napnak farsang farka neve már szinte teljesen elenyészett.

Hj. Lelő József

„Szilajkodás” – durvaság nélkül...

Kiállítás, február 28-ig

DM-információ

A Móra Ferenc Múzeum vezetősége február 28-ig hosszabbította meg Kopasz Márta jubileumi kiállításá-

nak nyitvatartási idejét a Kass Galériában. A tárlat hétfő kivételével naponta, délelőtt 10-től délután 2 óráig tekinthető meg.

Fogművesek - tb-kivonulás után

Egykor irigyelt szakmának tartották a fogtechnikusi mesterséget. (Fotó: Nagy László)

Néhány évvel ezelőtt irigyelt szakmának minősült, s a közvélemény a jól jövedelmező foglalkozások között tartotta számon. Igaz, nem választhatta akkor sem és ma sem akárcsak, mert az átlagosnál jobb kézügyességet igényel. A fogtechnikusi szakma már korántsem tartozik a legnépszerűbb kézműves mesterségek sorába. A pótfogak és fogsorok iránti fizetőképesség kereslet jelentősen csökkent, a fizetési terhek nőnek, a pálya telített.

A tb-támogatás megváltozása a fogászatban jócskán megtrtkította a fogpótlásokat, fogsorokat készítették táborát. Körülbelül felére, de legalább 40 százalékkal csökkent a fizetőképes kereslet, aminek okán egyre kevesebb a munka – mondja a szakma képviselőjében Simon Emil, a Csongrád Megyei Fogtechnikai Egyesület elnöke, aki egyben a megyei kézműveskamara fogtechnikusi tagozatának vezetője is. – A megrendelés egyre kevesebb, ugyanakkor egyre több a teher. Növekedtek a tb-járulékok, az alkalmazottak után fizetendő összegek, az anyagárak kúsznak a csillagos égig.

Az egészségbiztosító csak az alapellátást, magyarul a legegyszerűbb megoldásokat támogatja, azt is csak a nyugdíjasok esetében, az aktív dolgozónak nem ad támogatást – magyarázza a megrendelések visszaesésének okát Simon Emil. – Egy kivétel, teljes alsó-felső fogsor termelői ára – áfa nélkül – 16 ezer 300 forint, az aktív dolgozónak ezt az összeget kell megfizetni, a nyugdíjasok illetve rokkantnyugdíjasok ennek 50 százalékat fizetik, azaz 8 ezer 150 forintot. Rögzített pótlásnál 1 fémkorona ára 1 ezer 350 forint, ugyanez kemény műanyag leplezéssel 2 ezer 100 forint. Ebben a kategóriában az 50 százalékos támogatást csak a rokkantnyugdíjas kaphatja meg, mindenki más a teljes árat kell hogy megfizesse. Ezek természetesen a legegyszerűbb, műanyag alapanyagú pótfogak és fogsorok. Az igényes termékek, a porcelán alapanyagú fogaknak, fogsoroknak – ami nálunk sajnos luxusnak számít – nincs szabott ára, a technikus és a fogorvos alkuján múlik a betegnek felszámolt összeg.

A fogtechnikusok általános tapasztalata az, hogy az aktív dolgozók elhalasztják a fogpótlást nyugdíjas éveikre, mert akkor 50 százalékos megspórolnak, persze, ha megérik azt a kort.

Szegeden 30-35 vállalkozó – alkalmazottaikkal együtt közel 150 – fogtechnikus dolgozik legálisan. Nem tudni, hányan lehetnek a „hokedlis” fogtechnikusok. Azok, akik otthon, a konyhában, a hokedlin művelik a mesterséget. Magyarán: feketén dolgoznak, élvezve a feketemunka minden előnyét, az adó- és tb-mentességet. E terhek nélkül viszont könnyű olcsón – vagy legalábbis a nem feketén dolgozóknál olcsóbban – előállítani a bizonytalan eredetű, számla nélkül vásárolt anyagokból készült fogművet. A hokedlis fogtechnikusokat nem nézi jó szemmel a szakma másik része, azok, akik minden terhet viselnek, s áraikat is ehhez kénytelenek igazítani. A verseny tisztességtelen, hiszen úgy alámenni az áraknak, hogy közben költség alig van, nem a versenyszféra szabályai szerint történik. Pedig a feketén dolgozók jócskán leverik az árakat, jóllehet rossz minőségű portékát adnak ki a kezeik közül.

Nagy Zoltán vállalkozó szerint ez korántsem sajátságos magyar jelenség, Európa szinte minden országában jellemző a sok „hokedlis” fogtechnikus, példaként említi Franciaországot, ahol tavaniak lepték el a fogtechnikai piacot. Harmincan, negyvenen kibérelnek egy lakást

és ott keverik a kerámiát. Itt nálunk az utóbbi években ugrott meg a legalitásba kényszerülő fogtechnikusok száma. A fogtechnikusok többsége – egy-két régi maszekot kivéve – évtizedekig vállalati kötelekben dolgozott. A kiszorulás illetve a szakma megosztásának folyamata a nyolcvanas évek végén, a kilencvenes évek elején kezdődött, amikor fokozatos bomlásnak indult az egykori Fogtechnikai Vállalat szegedi laboratóriuma, amelyből az első lépésben 4-5 kft. szakadt ki. Voltak, akik a kft.-ben nem találták meg számításukat, s többségük vállalkozóként próbált boldogulni. Akik nem tudtak vállalkozni, azok beálltak alkalmazottnak vállalkozó társaikhoz, vagy pályát változtattak vagy a feketemunkát választották.

Kevés megrendelésen sokaknak kell osztozkodni, a pálya megtelt – mondják egybehangzóan a fogtechnikusok – nem ártana leállni egy darabig az utánpótlás-képzéssel. Pár év szünetet elbírna a szakma. A képzés azonban folyamatos, s véltőn munkanélkülieket vagy már az elején pályamódosításra kényszerülőket képeznek. Betörni és megkapaszkodni legfeljebb a legkiválóbbnak sikerül az elkövetkező években.

Kalocsai Katalin

Kőszegi szurkáló

● Kőszeg (MTI)

Heves szóváltást követően késsel mellbe szúrta élet-társát egy kőszegi férfi kedden reggel 7 óra körül. Az asszonyt a mentők a kórházba szállították, de kevéssel délelőtt 9 óra után a műtőasztalon belehalt sérüléseibe. A férfit a rendőrség őrizetbe vette. Az ügyben folytatják a nyomozást.

Kegyűrtárgyat raboltak

● Nógrádszakál (MTI)

Két álarcos férfi erőszakkal behatolt egy nógrádszakáli idős asszony lakásába. A néni fejébe egy fegyvernek látszó tárgyat szorítottak, majd értékek után kutatva, felforgatták a lakást. Pénzt nem találtak, elvittek viszont a gazdájuk számára igen becses, egyébként azonban értéktelen kegyűrtárgyakat. A zsákmány együttes értéke is alig éri el az 1500 forintot. A rendőrség gyors munkát végzett: egy-hamar horogra akadt két helybéli lakos, O. A., illetve D. Gy. A 28 illetve 40 éves férfi előbb tagadt, a házkutatás azonban eredményt hozott, előkerült a műanyag játékpisztoly, egy szemnél kivágott kötött sapka, a padlásról pedig az összes elloptott kegyűrtárgy. A két rablót őrizetbe vették.

Az év importautója

● Tokió (MTI)

A Mercedes sportautója nyerte az év importautója címet Japánban. Az SKL 230-as modell 27 importautót előzött meg és az első helyezését különleges minőségének, újdonságzámba menő tetőmegoldásának (a kocsi acéllemez teteje automatikusan nyitható és zárható), illetve a Mercedes kocsihoz képest elfogadható árának köszönheti. Az autó közel 50 ezer dollárba kerül Japánban. A második helyezett a Volkswagen Polo modellje, harmadik a Porsche Boxster nevű kocsija lett. Amerikai autó nem jutott az első tíz közé.

Maszekolnak a csehek

● Prága (MTI)

A cseh lakosság több mint egyharmada beismeri, hogy főfoglalkozása mellett a napi munkaidő után vagy a hétvégeken rendszeresen végez más munkát is, hogy ki-egésztse keresetét – egyebek közt ez derült ki egy országos felmérésből. A megkérdezettek döntő többsége azt állította, hogy az így szerzett keresetkiegészítés havonta egy-két ezer koronát tesz ki, míg tíz százaléka bevallotta, hogy meghaladta az ötezer koronát, vagyis a havi 30 ezer forintot. Szakértők elemzése szerint a cseh szürkegazdaság évi forgalma mintegy 120-200 milliárd koronát tesz ki. Ezek bizonyíthatóan fekete pénzek, melyek után senki nem fizet sem társadalombiztosítást, sem adót.

S. E.

● Vezetőváltás a tévéstudióban

Bubryák István: „Őszig minden változatlan”

A változás tulajdonképpen már egy hónapos. Peták István a Magyar Televízió elnöke viszont csak most talált időt, hogy Szegedre jöjjen és személyesen is megköszönje a nyugdíjba vonult stúdióvezető, Bán János munkáját. Egyszermind megerősítse Bán eddigi helyettesének, Bubryák Istvánnak vezetői megbízását.

Az MTV szegedi stúdiójában egyébiránt ugyanúgy dolgoznak, mint eddig, legalábbis szeptemberig, a kereskedelmi adók indulásáig. A vezetőváltás január 3-i

keltezésű: a nyugdíjba vonult Bán János posztjára akkor kapott megbízást addigi helyettese, Bubryák István. A megbízás az MTV szervezeti és működési szabályzatának (szmsz) hatálya alá tartozik – ez két-három hét múlva várható; az szmsz rendelkezik majd a vezetői posztok betöltéséről.

Peták István elnök tegnap azt mondta szegedi munkatársainak: a szabályzat várhatóan arról rendelkezik, hogy pályázat útján fogják kiválasztani, majd kinevezni a vidéki szerkesztőségek vezetőit. Bubryák István kérdésünkre megerősítette, hogy pályázni fog a posztra.

A tévéelnök megköszönte Bán János eddigi tevékenységét, amelynek eredményeként sokszínű és műfajilag változatos műsorokat előállított, szakmailag profi stúdió működik Szegeden. Elismeréssel beszélt arról, hogy Bánnak sikerült bekapcsolni az általa vezetett szerkesztőséget az Európai Regionális Televíziók Szövetségébe, egyszerűen Szegedre hozni az európai tévéket: májusban ugyanis itt rendezik meg a Szövetség kongresszusát. A nyugdíjba vonult stúdióvezető ezért egyelőre egyáltalán nem pihen, ellenkezőleg: előlki tanácsadóként megbízást kapott a kongresszus

előkészítésére és szervezésére.

Peták István köztudomásúan nagy pártolója a vidéki szerkesztőségeknek – most is megerősítette, hogy szükség van rájuk. Bubryák István egyelőre semmiféle nagyobb horderejű változtatást nem tervez a stúdió munkájában. Az elképzelhető, mondta, hogy már a műholdas program indulása – a tervek szerint június 30. – előtt is átkerül néhány közszolgálati jellegű műsor a TV 1-es csatornára a TV 2-ről, de esetleges egyéb változások a TV 2 sorsának függvényei.